

Urednik/Editor

prim. prof. dr. **Marjan Bilban**, dr. med.

Miran Pavlič,

Klinični center Ljubljana,
Zaloška 2, Ljubljana.
E-pošta: miran.pavlic@kclj.si

Mirko Markič,

Univerza na Primorskem,
Fakulteta za management Koper,
Cankarjeva 5, Koper.
E-pošta: mirko.markic@fm-kp.si

ZAZNAVANJE KAKOVOSTI VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU KOT PODLAGA ZA NJENO OBVLADOVANJE

Osnovni namen raziskave je bil pridobiti podatke in informacije o stališčih stroke do obstoječega obvladovanja poslovno-organizacijskega sistema varnosti in zdravja v Sloveniji. V ta namen smo opravili kvantitativno raziskavo na naključnem vzorcu 280 izbranih anketiranih strokovnjakov, ki so imeli različne delovne izkušnje na področju varnosti pri delu. Anketni vprašalnik je obsegal šest skupin vprašanj, s katerimi smo poskušali od anketirancev pridobiti njihovo kar najbolj objektivno zaznavanje kakovosti varnosti in zdravja pri delu. Poleg ugotovljenih splošnih podatkov in informacij o delovnih izkušnjah in strokovnem statusu smo pridobili oceno o stanju kakovosti varnosti in zdravja, zadovoljstvo z institucijami na področju varnosti in zdravja, oceno o zadovoljstvu delavcev in njihovih delodajalcev s stanjem varnosti in zdravja pri delu. Izdelan je model nacionalnih prioritet na področju varnosti in zdravja pri delu, ki naj bi bil v pomoč vsem, ki sodelujejo pri načrtovanju, izvajanju in nadzoru tega področja ter si nenehno prizadevajo za višjo kakovost življenja in dela.

Ključne besede: anketa, delojemalci, delodajalci, kakovost, model prioritet, podjetja in druge organizacije, stanje, strokovna javnost, varnost in zdravje, zadovoljstvo.

ASSESSMENT OF OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH PROTECTION QUALITY AS A BASIS FOR THEIR MANAGEMENT

The main goal of the research is to acquire data about the standpoint of the profession regarding current management of the safety at work and health protection system in Republic of Slovenia. To achieve the above goal quantitative research has been performed using the sample of 280 randomly selected experts with various professional experiences in the occupational safety field. Questionnaire comprises six groups of questions aimed to acquire impartial opinions about the quality of occupational safety and health protection. Besides general data and information about professional experiences and title, the questionnaire comprises estimations of the quality of occupational safety and health protection, satisfaction with institutions engaged in occupational safety and health protection, evaluation of attitude of workers and their employers towards the level of occupational safety and health protection. We have prepared the priority model of occupational safety and health protection on the national level with a goal to provide support to all who are dealing with planning, implementation and control of the above branch and are actively participating in higher quality of life and work.

Keywords: survey, employees, employers, quality, priority model, companies and other organisations, condition, professional public, safety and health, contentment.

ZAZNAVANJE KAKOVOSTI VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU KOT PODLAGA ZA NJENO OBVLADOVANJE

mag. Miran Pavlič,
dr. Mirko Markič

1. UVOD

Obvladovanje celovitega sistema varnosti in zdravja pri delu, ki poleg izvajanja tehničnih obsega še izvajanje drugih, npr. zdravstvenih, socialnih, vzgojnih, pravnih in drugih varnostnih ukrepov, bi bilo brez dobro pripravljenih izhodišč za načrte (npr. snovanje smotrov in ciljev) in programov tudi na drugih stičnih področjih in brez uporabe sodobnih informacijskih pripomočkov težko ali pa sploh neizvedljivo. [1] Ustvarjanje večjega števila in boljših služb je bil cilj, ki si ga je marca 2000 Evropska unija zastavila na lizbonskem Evropskem svetu. Varnost in zdravje sta bistvena elementa v smislu zagotavljanja kakovosti dela, hkrati pa tudi zelo pomembna indikatorja v sporočilu Komisije »Investing in quality« (investiranje v kakovost). Politika Evropske unije o varnosti in zdravju pri delu mora držati korak s spremembami in novimi zahtevami z namenom promoviranja »ugodja pri delu« (well-being),¹ še pomembnejše pa je dejstvo, da je v letu 1999 število nezgod (v nekaterih državah članicah in v nekaterih panogah) začelo ponovno naraščati. Poleg tega je v državah kandidatkah povprečna pogostost nezgod pri delu precej nad povprečjem v EU, predvsem zaradi večje specializacije na delovnih področjih, ki se jih tradicionalno šteje za visoko tvegana. [2]

Znano dejstvo je, da so »novo nastajajoče« bolezni, kot so stres, depresija, anksioznost, nasilje na delu, izsiljevanje in zastraševanje, »krive« za 18 % vseh problemov, ki so povezani z zdravjem pri delu; četrtina od njih je vzrok za dvo - ali večtedensko odsotnost z dela. [3] Te težave so dvakrat pogostejše na področju izobraževanja in v zdravstveno-socialnih službah. Težave so (bolj kot zaradi izpostavljenosti specifičnim tveganjem) povezane s

številnimi dejavniki, kot so organizacija dela, specifičnost delovnega časa, hierarhični odnosi, utrujenost pri delu zaradi prevoza, raven sprejemanja etičnih in kulturnih razlik znotraj podjetja itd. Tem problemom je treba nameniti posebno pozornost v okviru globalnega konteksta, ki ga ILO (MOD-Mednarodna organizacija dela) definira kot ugodje pri delu - »well-being«.²

Za doseg tega cilja je treba vključiti vse akterje - na primer upravne organe, socialne partnerje, podjetja, zavarovalnice - in spodbujati njihovo medsebojno sodelovanje. [4] Socialna agenda, ki jo je sprejel Evropski svet v Nici, je opredelila bistvene elemente nove strategije Evropske unije za pomoč pri »predvidevanju in odzivanju na spremembe v delovnem okolju«. Nova strategija je izid širokega spektra različnih pogledov na problematiko. Na primer, Evropski parlament je v zvezi z resolucijo o socialni agendi pozval Komisijo, da »vpelje realno strategijo Evropske unije glede varnosti in zdravja pri delu, ki bo temeljila na določevanju skupnih primerljivih ciljev, ki bo vsebovala akcijski načrt za krepitev implementacije, nadzora in vrednotenja obstoječih direktiv, in ki bo vključevala dodatne zakonodajne pobude o tveganjih, ki niso dovolj dobro (ali pa sploh ne) pokriti, kot kožne bolezni zaradi izpostavljenosti sončnim žarkom, stres, okvare mišično-kostnega sistema in nove delovne situacije, ter bo spodbujala uporabo analiz tveganja pri preventivi. The advisory committee on safety, hygiene and health protection at work (ACSHH) - Svetovalni odbor za varnost, higieno in varovanje zdravja pri delu, ki vključuje socialne partnerje, je sprejel svoje mnenje decembra 2001. Pospešena posvetovanja so postavila temelj za novo strategijo Evrop-

ske unije za obdobje 2002 do 2006, ki vzpostavlja skladen politični okvir in predlaga konkretne aktivnosti skupaj s celotnim razporedom implementacije. Poleg tega sta varno in zdravo delovno okolje ter organiziranost dela pomembna dejavnika, ki neposredno ali posredno vplivata na uspešnost gospodarstva ter na negospodarstvo in na podjetja. Natančna zveza med varnostjo in zdravjem pri delu in konkurenčnostjo je kompleksnejša od zgolj določitve stroškov za doseganje skladnosti s predpisi. [5] Kar se tiče gospodarstva (ekonomije), je »nekakovost« dela izražena kot izguba proizvodnih zmogljivosti npr. v 500 milijonih izgubljenih delovnih dni v letu 1999 kot posledica nezgod pri delu ali težav z zdravjem - in s stroški odškodnin in podpor, kar je veliko finančno breme za podjetja. Več kot 350.000 ljudi je bilo prisiljenih zamenjati službo ali delovno mesto ali delovni čas, skoraj 300.000 jih ima različne stopnje delovne nezmožnosti, od tega jih je 15.000 trajno izključenih iz dela. Če ne upoštevamo velikih osebnih tragedij, ki so s tem povezane, je to izguba virov delovne sile, še posebej, če upoštevamo staranje delovne populacije. [6] V globalnem gospodarstvu pa bi lahko rekli, da postajajo stroški v breme vseh. [7] Nacionalna vizija jasno izraža strategijo in nudi cilje ter ukrepe nacionalnega programa varnosti in zdravja pri delu.³[1] S cilji se nato lahko poistovetijo vladne institucije, delodajalci, delojemalci, sindikati in strokovne institucije. Ti tudi podpirajo večje sodelovanje, inovativnost in aktivnost pri razvijanju najučinkovitejših načinov, kako doseči zastavljene cilje.

Pred snovanjem ciljev pa je na vrsti ugotavljanje obstoječega stanja iz raz-

¹ Koncept »well-being at work« (ugodja pri delu) je razvil ILO - Mednarodna organizacija dela.

² Ugodje pri delu je stanje, ko so v pravi meri zadovoljene fizične, psihične in socialne potrebe.

³ Sistem varnosti in zdravja pri delu je pod sistem države kot celote in sestavni del poslovnih sistemov, ki imajo svoje smotre in cilje. Razvoj sistema mora temeljiti na kreativnosti (videnju oz. viziji stroke v bodočnosti) in ne na rutinerstvu, odzivanju na zahteve zakonodaje.

ličnih zornih kotov. To ni vedno lahko in razumljivo, ker vsak, ki sodeluje pri snovanju, načrtovanju, izvedbi in kontroli varnosti in zdravja pri delu, razpolaga z različnimi znanji, vednostmi in vrednotami. Ker je raziskovanje obstoječega stanja mogoče na različne načine (kvantitativno in kvalitativno raziskovanje) in iz različnih vsebin (npr. iz tehničnega, zdravstvenega, pravnega, sociološkega, organizacijskega itd. vidika), le celovit razvid v tovrstno dejavnost daje kar najpopolnejše začetno stanje. Raziskave bodo pripomogle pri zbiranju informacij in nasvetov, potrebnih za določanje prednosti na področju varstva pri delu pri snovanju praktičnih preventivnih ukrepov.

V prispevku bomo na osnovi znanstvenih metod, ki so vključevale študij dokumentacije, dostopnih podatkov, primerjavo dostopnih podatkov, zbiranje podatkov o stališčih predstavnikov stroke - znanosti varnosti pri delu, predstavili raziskavo o oceni stanja varnosti in zdravja v državi z vidika zaznavanja stroke-znanosti in zasnovali smernice za operativno izvajanje načrtovanega.

2. METODOLOGIJA

Raziskava je bila opravljena s pisno anketo zaprtega tipa vprašanj. Obsegala je šest sklopov vprašanj, s katerimi smo želeli pridobiti osnovne podatke in informacije o stanju varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji. V prvem sklopu vprašanj smo poizvedovali po delovnih izkušnjah anketiranih in jih povprašali, koliko let se poklicno ukvarjajo z varnostjo in zdravjem pri delu (odgovore smo razvrstili v šest razredov, ki so bili odvisni od delovnih izkušenj anketirancev na področju varnosti pri delu). Tudi naslednje vprašanje je bilo povezano s strokovnim statusom (anketirani je imel možnost, da se razvrsti v skupino 1) varnostni inženir – strokovni delavec VZD v podjetju ali drugi organizaciji, 2) varnostni inženir, zaposlen v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD, 3) varnostni inženir s.p. oz. nosilec dejavnosti storitev VZD ter 4) svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predavatelj). Tretje vprašanje je bilo splošno, vendar vsebinske narave in se je nanašalo na presojo anketiranih o stanju varnosti in zdravja pri delu. Stanje varnosti in zdravja pri delu je bilo mogoče presoditi v petstopenjski lestvici (boljše, podobno, slabše, primerljivo s SFRJ, slabše kot v SFRJ). Oceno dejavnosti institucij na področju varnosti in zdravja pri delu smo pridobili s četrtem vprašanjem, ki je

Tabela 1. Delovne izkušnje anketirancev na področju varnosti pri delu

Koliko let se poklicno ukvarjate z varnostjo in zdravjem pri delu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	do enega leta	1	,9	,9	,9
	1 do 5 let	6	5,2	5,2	6,1
	6 do 10 let	18	15,7	15,7	21,7
	11 do 20 let	42	36,5	36,5	58,3
	21 do 30 let	33	28,7	28,7	87,0
	31 in več	15	13,0	13,0	100,0
	Total	115	100,0	100,0	

obsegalo 21 podvprašanj. Anketiranci so imeli na voljo ocene od 1 do 5, s katerimi so ocenjevali dejavnosti institucij na področju varnosti in zdravja pri delu (od npr. delovanja strokovnega društva, ocene pravne urejenosti in usklajenosti področja VZD v RS do zadovoljstva z raziskovalnim delom na področju VZD). Sklop petega in šestega vprašanja je bil povezan s pridobivanjem podatkov in informacij o zadovoljstvu slovenskih delavcev in njihovih delodajalcev s stanjem varnosti in zdravja pri delu v njihovih gospodarski družbi, zavodu ali drugi organizaciji.

Vprašalnike smo junija 2003 poslali na 280 delno naključno izbranih naslovov iz baze podatkov Zveze društev varnostnih inženirjev. V celotni populaciji, ki smo jo izbrali iz baze podatkov zveze, je bilo približno 750 naslovov, ki jih sestavljajo člani regijskih društev, ljubljanskega, mariborskega, celjskega, gorenjskega, goriškega, obalno-kraškega, novomeškega, murskosoboškega. Stratificirani vzorec smo sestavili tako, da smo proporcionalno število anketiranih izbrali glede na utež oz. število članov v posameznem regijskem društvu in tako dobili 280 anketiranih. Vrnjenih je bilo 115 vprašalnikov, kar je 41 % vseh poslanih in je zadostna velikost vzorca za analizo, zanesljivost in veljavnost. [8]

Osnovni namen in s tem povezano izhodiščno raziskovalno vprašanje je bilo: kakšno je stališče stroke varnosti in zdravje pri delu v RS⁴ [9] do obstoječega sistema varnosti pri delu?

⁴ Nosilci stroke - znanosti varnosti pri delu so nedvomno predvsem varnostni inženirji in diplomirani varnostni inženirji, ki si pridobijo poklicna znanja o varnosti pri delu s končanem študiju na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo, oddelku za tehniško varnost Univerze v Ljubljani. Naloge, ki izhajajo iz stroke - znanosti same so plod razvoja stroke - znanosti in varnostne kulture v družbi. Predpisane naloge so del nalog, ki sicer izhajajo iz stroke, vendar so bolj ali manj odvisne od družbenih okvirov, ki jih določajo sprejeti predpisi in se s predpisi tudi spreminjajo. Trenutno so določene z 19. členom zakona o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99).

Cilj raziskovanja je bil pridobiti podatke in informacije ter stališča stroke varnosti in zdravja pri delu za njihovo kasnejšo implementacijo v predlog nacionalnega programa varnosti in zdravja pri delu.

Statistično analizo smo na podlagi pridobljenih podatkov in informacij od vprašanih opravili s programskim paketom SPSS. Temeljila je na bivariatni analizi med vprašanji.

3. REZULTATI RAZISKAVE

Vzorec sestavlja dokaj raznolik spekter anketirancev, saj je kar 78 odstotkov že izkušenih strokovnjakov, 36,5 odstotka se s tem ukvarja od 11 do 20 let; 28,7 odstotka od 21 do 30 let ter 13 odstotkov več kot 31 let; 0,9 odstotka oziroma en anketiranec se s tem ukvarja do enega leta, 5,2 odstotka od enega do 5 let ter 15,7 odstotka od 6 do 10 let. Izmed vprašanih je bilo največ, 53,9 %, takih, ki delajo kot varnostni inženirji – strokovni delavci na področju VZD v podjetju ali v drugi organizaciji, 17,4 % jih dela kot varnostni inženirji v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD, 10,4 % kot varnostni inženir s.p. oziroma nosilec dejavnosti storitev VZD, 12,2 % kot svetovalci, inšpektorji, zaposleni v službi ministrstva, predavatelji, 6,1 % pa se jih ni izreklo o zaposlitvi.

Mnenja o stanju v primerjavi z Evropsko unijo so bila precej deljena. 35 % strokovne javnosti meni, da je stanje na področju varnosti in zdravja pri delu v državi primerljivo s stanjem v EU, 3 % menijo, da je celo boljše, hkrati pa 30 % vseh odgovorov nakazuje, da je stanje slabše kot v EU, 9 % pa, da je primerljivo s stanjem v bivši SFRJ.

Zanimivo je tudi, da večina anketirancev, ki imajo od 11 do 30 ali več delovne dobe (za katere pričakujemo lahko, da verjetno najbolj verodostojno presojo

tudi bivši in sedanji sistem varnosti pri delu), meni, da je stanje na področju varnosti in zdravja pri delu slabše kot v bivši SFRJ. Takšnih odgovorov je kar 19 % vseh. Če predpostavimo, da odgovori izražajo zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo stroke glede stanja varnosti in zdravja pri delu in da odgovore polariziramo, bi dobili 38 % odgovorov, da je stanje varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji boljše oz. primerljivo z EU, ter kar 58 % takih, ki menijo, da je stanje slabše kot v EU, primerljivo s stanjem v bivši SFRJ oz. slabše. Do vprašanja se jih 4 % ni opredelilo.

Odgovori stroke kažejo določen pesimizem v zvezi s stanjem varnosti in zdravja pri delu v poosamosvojitvenem obdobju.

Pri trditvah pri četrtem vprašanju so anketiranci v povprečju odgovarjali dokaj podobno, malo odstopa skupina varnostnih inženirjev, zaposlenih v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD, saj v povprečju ocenjujejo slabše kot druge tri skupine.

Na splošno so anketiranci zadovoljni z delom institucij, navedenih v vprašalniku, povečini odgovarjajo zadovoljivo, le malo je takih, ki njihovo delo ocenjujejo za slabo (predvsem druga skupina zaposlenih).

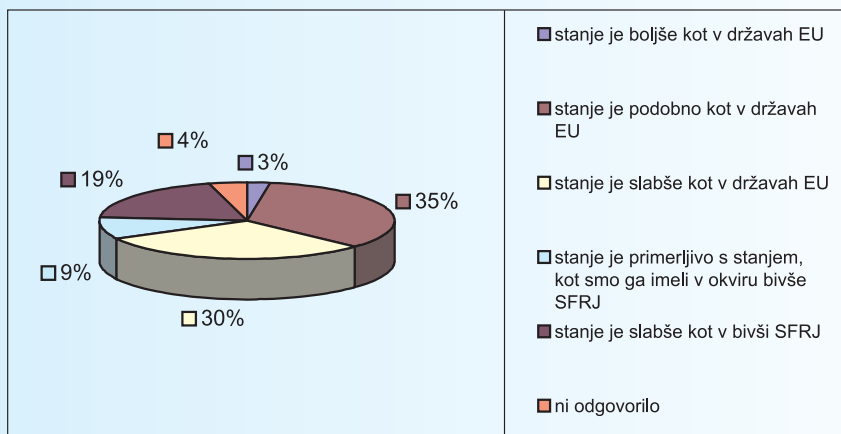
Malce slabše je bila ocenjena kaznovalna politika v6_11, saj so jo povečini ocenili z zelo slabo in s slabo; prav tako sta dokaj slabo ocenjeni vprašanja v6_12 – Ozaveščanje javnosti in promocija VZD, in v6_14 – Raziskovalno delo na področju VZD, kjer je tudi večina anketirancev v vseh štirih skupinah ocenila z zelo slabo ali s slabo.

Slabo ali zelo slabo so anketiranci ocenili še trditve v6_17 – Sodelovanje strokovne javnosti z resornim ministrstvom in v6_18 – Status varnostnega inženirja v RS, v6_19 – Vpliv sindikata-delavskega zaupnika na VZD in v6_20 – Vpliv strokovne javnosti na oblikovanje politike VZD.

Na vprašanje 5 - *Kako bi z vidika VZD ocenili zadovoljstvo slovenskih delavcev pri delu*, so vprašani odgovarjali takole:

V prvi skupini (varnostni inženirji, strokovni sodelavci VZD v podjetju ali drugi organizaciji) jih 29,3 % meni, da so delavci zadovoljni, 44,8 % jih pravi, da je zadovoljstvo čedalje manjše, 20,7 % pa, da niso zadovoljni, 3,4 % nima mnenja in 1,7 % meni nekaj drugega.

Iz druge skupine (varnostni inženirji, zaposleni v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD) jih 15,8 % meni, da so

Slika 1. Ocena stanja varnosti in zdravja pri delu v RS

delavci zadovoljni, 31,6 % pravi, da je zadovoljstvo čedalje manjše, 47,4 % meni, da niso zadovoljni, 5,3 % nima mnenja. Iz tretje skupine (varnostni inženirji, s.p. oziroma nosilci dejavnosti storitev dejavnosti VZD) jih 8,3 % meni, da so zadovoljni, 58,3 % pa da je zadovoljstvo čedalje manjše, 33,3 % meni, da niso zadovoljni.

V četrti skupini (svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predavatelj) 21,4 % meni, da so zadovoljni, 35,7 % odgovarja, da je zadovoljstvo čedalje manjše, 35,7 % da niso zadovoljni in 7,1 % nima mnenja.

Na splošno odstotki kažejo takole: 23,3 % meni, da so zadovoljni, 42,7 %, da je zadovoljstvo čedalje manjše, 29,1 % da niso zadovoljni, 3,9 % jih nima mnenja in odstotek meni drugo.

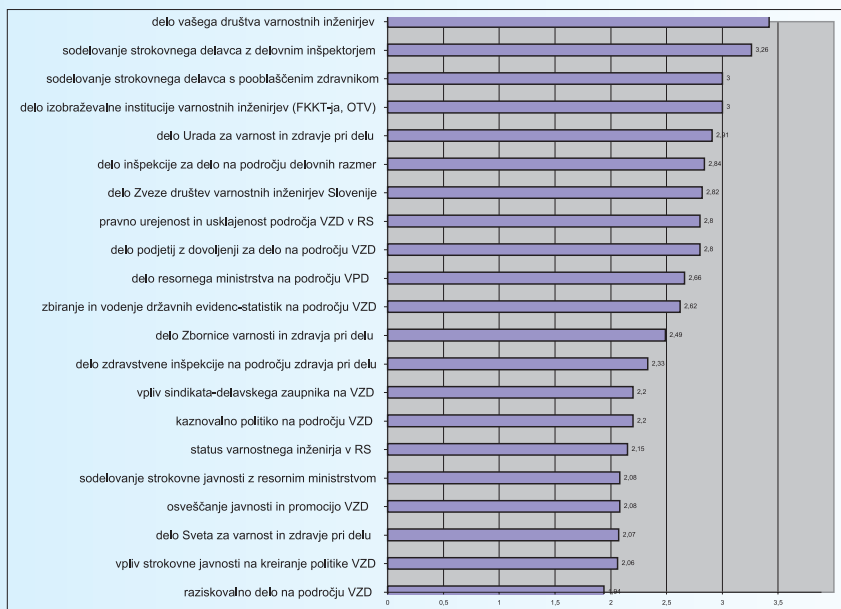
Na vprašanje 6 – *Kako so po vašem mnenju slovenski delodajalci zadovoljni s stanjem VZD v njihovi gospodarski*

družbi, zavodu ali drugi organizaciji, so anketirani odgovarjali takole:

V prvi skupini (varnostni inženirji, strokovni sodelavci VZD v podjetju ali drugi organizaciji) jih 3,6 % meni, da so delavci zelo zadovoljni, 39,3 % da so zadovoljni, 12,5 % meni, da niso zadovoljni, 19,6 % jih ne zanima, 12,5 % jih nima mnenja in 12,5 % jih meni nekaj drugega.

Iz druge skupine (varnostni inženirji, zaposleni v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD) nihče ne meni, da so delavci zelo zadovoljni, polovica meni, da so zadovoljni, nihče ne odgovarja, da niso zadovoljni, 45 % jih ne zanima, 5 % jih nima mnenja in nihče ne meni kaj drugega.

Iz tretje skupine (varnostni inženirji, s.p. oziroma nosilci dejavnosti storitev dejavnosti VZD) nihče ne meni, da so delavci zelo zadovoljni, 58,3 % meni, da so zadovoljni, 25 % pravi, da niso zadovoljni, 16,7 % jih ne zanima.

Slika 2. Ocena dejavnosti institucij na področju varnosti in zdravja pri delu

Tabela 2. Zadovoljstvo slovenskih delavcev iz vidika varnosti pri delu

		Kako bi z vidika VZD ocenili zadovoljstvo slovenskih delavcev pri delu?					Total
		So zadovoljni	Zadovoljstvo je čedalje manjše	Niso zadovoljni	Ne vem	Drugo	
Z varnostjo in zdravjem pri delu se ukvarjate kot:	Varnostni inž. - strok. sod. VZD v podjetju ali drugi org.	17 29,3%	26 44,8%	12 20,7%	2 3,4%	1 1,7%	58 100,0%
	Varnostni inž. zaposlen v podj. z dovoljenjem za delo ...	3 15,8%	6 31,6%	9 47,4%	1 5,3%	0 ,0%	19 100,0%
	Varnostni inženir s.p., oz. nosilec dejavnosti storitev VZD	1 8,3%	7 58,3%	4 33,3%	0 ,0%	0 ,0%	12 100,0%
	Svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predav	3 21,4%	5 35,7%	5 35,7%	1 7,1%	0 ,0%	14 100,0%
Total		24 23,3%	44 42,7%	30 29,1%	4 3,9%	1 1,0%	103 100,0%

V četrti skupini (svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predavatelj) nihče ne meni, da so delavci zelo zadovoljni, 71,4 % meni, da so zadovoljni, nihče ne meni, da niso, 21,4 % jih ne zanima in 7,1 % jih meni nekaj drugega. Na splošno odstotki pokažejo takole: 2 % jih meni da so zelo zadovoljni, 48 % jih meni, da so zadovoljni, 9,8 % meni, da niso zadovoljni, 24,5 % jih to vprašanje ne zanima, 7,8 % nima mnenja in 7,8 % jih meni nekaj drugega.

4. DISKUSIJA

Vzorec sestavlja dokaj raznolik spekter anketirancev, saj je kar 78 % že izkušenih strokovnjakov, 36,5 % se z varnostjo

pri delu ukvarja od 11 do 20 let; 28,7 % od 21 do 30 let ter 13 % več kot 31 let; 0,9 %, oziroma en anketiranec se s tem ukvarja do enega leta, 5,2 % od enega do 5 let ter 15,7 % od 6 do 10 let.

Med anketiranci je bilo največ, 53,9 odstotka, takih, ki delajo kot varnostni inženir - strokovni delavec za VZD v podjetju ali v drugi organizaciji, 17,4 odstotka delajo kot varnostni inženirji v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD, 10,4 odstotka jih dela kot varnostni inženir s.p. oziroma kot nosilec dejavnosti storitev VZD, 12,2 odstotka delajo kot svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predavatelj, 6,1 odstotka pa se jih ni izreklo o zaposlitvi.

Mnenja glede stanja v primerjavi z Evropsko unijo so bila precej deljena. Izmed varnostnih inženirjev – strokovnih sodelavcev za VZD v podjetju ali drugi organizaciji jih 35,1 % meni, da je stanje podobno kot v EU, hkrati pa jih 40,4 % meni, da je stanje slabše. Podobno je tudi pri drugih treh zaposlitvenih skupinah, razen pri skupini varnostnih inženirjev, zaposlenih v podjetju z dovoljenjem za delo na področju VZD, kjer je malo večja razlika v odstotkih, saj jih 44,4 % meni, da je stanje podobno kot v državah EU, 38,9 % pa, da je stanje slabše kot je bilo v bivši SFRJ.

Večina anketirancev v vseh skupinah meni, da je zadovoljstvo delavcev če-

Tabela 3. Zadovoljstvo slovenskih delodajalcev s stanjem VZD

		Kako so po vašem mnenju slovenski delodajalci zadovoljni s stanjem VZD v svojem podjetju, družbi, zavodu...?					Total
		So zelo zadovoljni	So zadovoljni	Niso zadovoljni	Jih ne zanima	Ne vem	
Z varnostjo in zdravjem pri delu se ukvarjate kot:	Varnostni inž. - strok. sod. VZD v podjetju ali drugi org.	2 3,6%	22 39,3%	7 12,5%	11 19,6%	7 12,5%	56 100,0%
	Varnostni inž. zaposlen v podj. z dovoljenjem za delo ...	0 ,0%	10 50,0%	0 ,0%	9 45,0%	1 5,0%	20 100,0%
	Varnostni inženir s.p., oz. nosilec dejavnosti storitev VZD	0 ,0%	7 58,3%	3 25,0%	2 16,7%	0 ,0%	12 100,0%
	Svetovalec, inšpektor, zaposlen v službi ministrstva, predav	0 ,0%	10 71,4%	0 ,0%	3 21,4%	0 ,0%	14 100,0%
Total		2 2,0%	49 48,0%	10 9,8%	25 24,5%	8 7,8%	102 100,0%

dalje manjše, v skupini varnostnih inženirjev, zaposlenih v podjetju z dovoljenjem za delo, pa jih 47,4 % meni, da niso zadovoljni.

Na vprašanje o zadovoljstvu delodajalcev večina meni, da so zadovoljni. Torej o zadovoljstvu vprašani menijo, da so zaposleni vedno manj zadovoljni, delodajalci pa zadovoljni. Opazen je torej razcep med delodajalci in delavci, ki kaže, da delodajalci ne vedo, da so delavci nezadovoljni.

Večinsko mnenje varnostnih inženirjev, strokovnih delavcev za varnost pri delu, anketirancev o stanju varnosti in zdravja pri delu, posredno nakazuje na potrebo po spremembah, korekcijah oz. izboljšavah obstoječega sistema varnosti in zdravja pri delu v RS.⁵ [10] Podobna mnenja, rezultate obstoječega stanja varnosti in zdravja pri delu na nekaj manjšem vzorcu opisuje tudi raziskava, opravljena leto kasneje. [11]

Na področju varnosti in zdravja pri delu bo treba okrepiti slovenske raziskovalne zmogljivosti in se osredotočiti na praktične izide in koristi pri nadzoruvaranju tveganja na delovnih mestih. Z usklajenim delovanjem je treba združiti raziskovalne organizacije in strokovne institucije po vsej državi. Vlagati bi morali v razvoj znanja, saj bo le tako lahko obvladovala trenutne in bodoče probleme, povezane z varnostjo in zdravjem pri delu. Znanje in ustrezno strokovnost je treba razvijati v sami stroki - znanosti varnosti pri delu, na delovnih mestih, pri načrtovalcih, tehničnem osebju, nadzornih službah in na splošno pri vseh poklicih, ki posredno ali neposredno vplivajo na varnost delovnih mest, kot tudi v vzgojnih in izobraževalnih programih vseh vrst in stopenj.

Država je odgovorna za reguliranje in izvajanje varnosti in zdravja pri delu na delovnem mestu. [12] Tudi s tem razlogom smo v Sloveniji sprejeli nacionalne prioritete. [13], [14] Menimo, da je v reviziji prioritete, modelu nacionalnih prioritete, ki so podlaga za vsak nacionalni program varnosti in zdravja pri delu, treba upoštevati:

- raziskave razvoja sistema varnosti in zdravja pri delu,
- analize stanja varnosti in zdravja pri delu,
- pridobljene rezultate opravljene ankete med strokovnimi delavci

⁵ Kakšne spremembe pričakuje stroka - znanost varnosti pri delu v sistemu varnosti in zdravja pri delu, je razvidno iz rezultatov raziskave drugega dela ankete o prioritetenih ciljih in ukrepih varnosti in zdravja pri delu. Več v: Pavlič, M. Određivanje prioriteta u nacionalnom programu sigurnosti na radu u R Sloveniji, magistrski rad, VŠSR, Zagreb, 2004.

na področju varnosti in zdravja pri delu - varnostnimi inženirji,

- analize dostopne dokumentacije inšpektorata RS za delo in
- strategije Evropske unije o varnosti in zdravju pri delu.

Identificiranih je pet nacionalnih prioritete s posledičnimi ukrepi, ki bodo pomagali doseči kratkoročne in dolgoročne izboljšave, kot tudi dolgoročne kulturne spremembe na področju varnosti in zdravja pri delu. Prioritete naj bi:

- zmanjšale pogostost in resnost poškodb pri delu na prednostnih področjih;
- bolj učinkovito ugotovljale, beležile in preprečile poklicne bolezni in bolezni povezane z delom;
- odstranile tveganja na ravni projektiranja;
- okrepile zmožnost vlade in stroke varnosti in zdravja pri delu, da vpliva na rezultate;
- spodbudile prebivalce, delodajalce in delojemalce za varnost in zdravje pri delu.

Vsaka od nacionalnih prioritete naj bo periodično ovrednotena, da bomo lahko določili njeno sprotno pomembnost in učinkovitost. Izboljšali jih bomo oziroma jih zamenjali z novimi glede na rezultate ovrednotenja, kot to določa standard s področja vodenja procesov varnosti in zdravja. [15] Administrativno določeno mejo tveganja opredeljujejo predpisi države, v tujini tudi predpisi zavarovalnic. V državi imamo lahko večjo varnost od evropsko predpisane, torej obvezne, in takrat rečemo, da je varnost v državi kakovostna. [16]

5 ZAKLJUČEK

Namen raziskave je bil pridobiti podatke in informacije o stališčih stroke varnosti do obstoječega obvladovanja poslovno-organizacijskega sistema varnosti in zdravja v državi. Poleg ugotovljenih splošnih podatkov in informacij o delovnih izkušnjah in strokovnem statusu smo pridobili oceno o stanju kakovosti varnosti in zdravja v državi, zadovoljstvo z institucijami na področju varnosti in zdravja, oceno o zadovoljstvu slovenskih delavcev in njihovih delodajalcev s stanjem varnosti in zdravja pri delu. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da so anketiranci najmanj zadovoljni z raziskovalno dejavnostjo na področju varnosti ter s katerimi vsebinskimi in/ali institucionalnimi področji stroka še ni zadovoljna. Izdelali smo model nacionalnih prioritete na področju varnosti in zdravja pri delu, ki naj

bi bil v pomoč vsem, ki sodelujejo pri načrtovanju, izvajanju in nadzoru tega področja ter si nenehno prizadevajo za višjo kakovost življenja in dela.

VIRI

- [1] Markič, M. Strateško planiranje kot orodje za udejanjanje politike varnosti in zdravja pri delu, Mednarodni seminar Smernice evropske zveze na področju varnosti, Portorož, 5, 1999;18-29
- [2] Eurostat-»Statistics in focus«, Population and social conditions: No 17/2001 »Accidents at work in the EU 1998-99 in No 17/2001 »Work-related health problems in the EU 1998-99«
- [3] Eurostat, Labor force survey 1999 (ad hoc modul)
- [4] European Governance – a White paper; COM (2001) 428 final, 25.july 2001
- [5] Communication from the commission, Adapting to change in work and society: anew Community strategy on health and safety at work 2002-2006, Commission of the European communities, COM(2002) 118 final, Brussels, 11.03.2002
- [6] Eurostat-»Statistics in focus«, Population and social conditions: No 17/2001 »Accidents at work in the EU 1998-99 in No 17/2001 »Work-related health problems in the EU 1998-99«
- [7] Bilban, M. Ekonomski vidik poškodb pri delu, Delo in varnost, 51 (2006) 2; 25-36
- [8] Easterby, S. Thorpe, R., Lowe, A. Management Research: An Introduction, Sage, London, 2002
- [9] Gspan, P. Analiza in presoja varnosti pri delu, Zavod RS za varstvo pri delu. Ljubljana, 1996
- [10] Pavlič, M. Određivanje prioriteta u nacionalnom programu sigurnosti na radu u R Sloveniji, magistrski rad, VŠSR, Zagreb, 2004
- [11] Ninčević, A. Ocena praktične rabe Zakona o varnosti in zdravju pri delu, Delo in varnost, 51 (2006) 2; 37-44
- [12] Takala, J. A safety culture that can save lives, Safe work program, ILO, Geneva, 2003.
- [13] Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja, Uradni list RS, št. 126/2003
- [14] Strašek, V. Varnost in zdravje pri delu in družbena odgovornost, Delo in varnost 47, 2, ZVD, Ljubljana, 2002, 60–63.
- [15] OHSAS 18001, 1999 (Occupational Health and Safety Assessment)
- [16] Drusany, V. Vodenje tveganja v podjetju, Ljubljana, 2001